

Wieki Stare i Nowe

Tom 6 (11)

NR 3182

Wieki Stare i Nowe

Tom 6 (11)

Redaktor serii: Historia
Sylwester Fertacz

Recenzenci

Bogdan Cimała, Tomasz Fałęcki, Maciej Forycki, Tomasz Kempa,
Mariusz Markiewicz, Danuta Okoń, Dariusz Słapek, Sławomir Sprawski,
Przemysław Wojciechowski, Michał Zwierzykowski

Redaktor naczelny
Sylwester Fertacz

Zastępca redaktora naczelnego
Agata A. Kluczek

Sekretarz
Marcela Gruszczyk

Rada Naukowa

Marian Chachaj (Lublin), Dariusz Dolański (Zielona Góra), Jerzy Dygdała (Toruń),
Albina Fiodorovna Noskova (Moskwa), Albin Głowacki (Łódź), Danuta Musiał
(Toruń), Mirosław Nagielski (Warszawa), Bogdan Rok (Wrocław), Maciej Salamon
(Kraków), Maciej Serwański (Poznań), Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Vilnius),
Przemysław Wiszewski (Wrocław), Stiepan Zakharkevich (Minsk)

Rada Redakcyjna

Antoni Barciak, Sylwester Fertacz, Anna Glimos-Nadgórska, Wiesław Kaczanowicz,
Ryszard Kaczmarek, Agata A. Kluczek, Dariusz Nawrot, Krzysztof Nowak,
Idzi Panic, Ryszard Skowron, Maria W. Wanatowicz

Egzemplarz wydany drukiem jest wersją podstawową.

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com

Treść

Słowo wstępne (<i>Sylwester Fertacz, Agata A. Kluczek</i>)	7
--	---

Artykuły

Paweł Biały Początki funkcjonowania tytułu <i>Dominus noster</i> w rzymskim mennictwie imperialnym	11
Iryna Woronczuk Sistema seljans'kogo gospodarjuvannja ta її vpliv na tipologiju seljans'koï rodinnoï strukturi (za materiałami Volini XVI — perszoï połowini XVII st.)	24
Jerzy Dygdała Wizerunek barokowego sarmaty i oświeceniowego Europejczyka, czyli August III Wettyn i Stanisław August Poniatowski	38
Dariusz Rolnik Obraz „nowej” i „dawnej” magnaterii polsko-litewskiej w polskiej literaturze pamiętnikarskiej końca XVIII i początków XIX wieku	58
Andrei Michałowić Łukaszewicz Rossijskie plany vedenija vojny na zapade (fevral' 1810—ijun' 1812 g.)	84
Michael Morys-Twarowski Jan Szygut — nauczyciel i działacz polityczny ze Śląska Cieszyńskiego	101
Elena Łopatina Dejatel'nost' Iosifa W. Gurko v Privislinskom krae: sut' administrativnych preobrazovanij v 1880—1890-ch gg.	113
Katarzyna Luksa Gabriela Balicka (1867—1962), naukowiec, posłanka Narodowej Demokracji	126
Angela Bajorek, Dariusz Walerjański Od Eckerta do Janoscha. Historia kosmopolity z Zabrze	140

Recenzje

Aneta Franczak: <i>Oblicza Wenus. Bogini i jej święta w Rzymie</i> . Kraków 2013 (Andrzej Gillmeister)	153
Tomasz Ładoń: <i>Wojna sertoriańska (80—71 przed Chr.)</i> . Oświęcim 2011 (Norbert Rogosz)	159
Maciej Piegdoń: <i>Krassus. Polityk niespełnionych ambicji</i> . Kraków 2011 (Norbert Rogosz)	165
Daria Janiszewska: <i>Wojna domowa w Rzymie w latach 193—197</i> . Poznań 2010 (Agata A. Kluczek)	176
Arkadiusz Malejka: <i>Radziwiłłowie a polityka Jana III Sobieskiego w latach 1684—1696</i> . Katowice 2012 (Aleksandra Skrzypietz)	185
Henryk Kocój: <i>Dyplomaci pruscy o powstaniu kościuszkowskim</i> . Kraków 2011 (Adam Cichosz)	192
Jarosław Czuby: <i>Księstwo Warszawskie (1807—1815)</i> . Warszawa 2011 (Dariusz Nawrot)	205
Zbigniew Osiński: <i>Działania aparatu bezpieczeństwa wobec oświaty na Lubelszczyźnie w latach 1944—1989</i> . Lublin 2013 (Wiesław Charczuk)	211
<i>Śląsk, Polska, Europa, świat. Pamięci Profesora Jana Przewłockiego</i> . Red. Kazimierz Mieroszewski i Mieczysław Stolarczyk. Katowice 2013 (Marcin Wieczorek)	220

Słowo wstępne

Szósty (jedenasty) tom periodyku naukowego Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego „Wieki Stare i Nowe” zawiera — poza artykułami naukowymi — aż dziewięć recenzji i szkiców recenzyjnych, co jest niewątpliwie zjawiskiem pozytywnym, świadczącym, iż — wbrew wielu obawom — nie zamiera publiczny dyskurs naukowy.

Publikację otwiera artykuł doktoranta w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego, Pawła Białego, analizującego problem pojawienia się tytułu *Dominus noster* w rzymskim mennictwie imperialnym czasów tetrarchii i rządów Konstantyna Wielkiego.

W czasy nowożytne wprowadza czytelnika tekst znawczyni stosunków ekonomicznych i społecznych Wołynia, pracownika Narodowego Instytutu Naukowo-Badawczego Ukrainoznawstwa i Historii Powszechnej z Kijowa, Iryny Woronczuk, która zajmuje się ważnym problemem realizacji pomiaru włóczego i jego skutkami w prowincji wołyńskiej w XVI i pierwszej połowie XVII wieku. Jerzy Dygdała z Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie omawia zagadnienia szeroko dyskutowane w odniesieniu do współczesnych polityków, ale też — jak się okazuje — ważne w polityce XVIII stulecia, a mianowicie kwestie wizerunków politycznych Augusta III Sasa — króla sarmaty, i Stanisława Augusta Poniatowskiego — oświeconego Europejczyka. Artykuł pracownika Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego, Dariusza Rolnika, poświęcony jest postrzeganiu przez społeczeństwo szlacheckie nowego typu magnaterii, jaka ukształtowała się po upadku Rzeczypospolitej. Charakterystykę ciekawego i w znacznym stopniu nowego w literaturze przedmiotu zagadnienia z historii wojen napoleońskich, a mianowicie rosyjskich planów prowadzenia wojny na Zachodzie od lutego 1810 do czerwca 1812 roku, prezentuje w swym opracowaniu historyk z Uniwersytetu w Mińsku, Andrei M. Łukaszewicz.

Cztery kolejne artykuły poświęcone są działalności osób, które mniej lub bardziej wyraźnie zaznaczyły swoją obecność na kartach historii Polski lub Śląska. Doktorant z Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego Michael Morys-Twarowski przedstawia sylwetkę nauczyciela, społecznika, prezbitera zboru

ewangelicko-augsburskiego w Cieszynie, Jana Szyguta (1838—1920). Pracownik Instytutu Sławistyki Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie, Elena Łopatina, charakteryzuje istotę reform administracyjnych w Królestwie Polskim (Nadwiślański Kraj) w latach 80. XIX wieku autorstwa generał-gubernatora warszawskiego w latach 1883—1894, Josifa Władimirowicza Hurki (Gurki), znanego skądinąd Polakom z intensywnej polityki rusyfikacyjnej. Doktorantka z Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego, Katarzyna Luksa, omawia działalność naukową i polityczną posłanki do Sejmu Rzeczypospolitej z ramienia Narodowej Demokracji, Gabrieli Balickiej (1867—1962), natomiast Angela Bajorek, pracownik Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, oraz Dariusz Walerjański z Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Zabrza przybliżają sylwetkę górnośląskiego pisarza niemieckojęzycznego z Zabrza, autora literatury dziecięcej — Horsta Eckerta (Janoscha).

Jak wspomniano, w niniejszym tomie zamieszczono dziewięć recenzji naukowych autorstwa pracowników z różnych placówek naukowych: zielonogórskiego środowiska naukowego (Andrzej Gillmeister), z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach (Wiesław Charczuk), z Wydziału Zarządzania Sportem i Turystyką Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach (Adam Cichosz) oraz z Uniwersytetu Śląskiego (Agata A. Kluczek, Aleksandra Skrzypietz, Dariusz Nawrot, Norbert Rogosz, Marcin Wieczorek).

Sylwester Fertacz, Agata A. Kluczek

Redaktor: Barbara Jagoda i Olha Voznyuk
Rysunek na okładce: Aleksandra Gaździcka
Projektant okładki: Beata Klyta
Redaktor techniczny: Małgorzata Pleśniar
Korektor: Magdalena Białek
Łamanie: Bogusław Chruściński

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISSN 1899-1556
(wersja drukowana)
ISSN 2353-9739
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 90 + 50 egz. Ark. druk. 14,25.
Ark. wyd. 19,5. Papier offset. kl. III, 90 g
Cena 34 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław